

YUNUS ZEYREK'LE KONUŞMA

Murat HATEMOV

2012 yılında Ankara'da düzenlenen Ahıska Gecesi'ne dinleyici olarak katılmıştım. O programda daha önce yazılarını okuduğum Sayın Yunus Zeyrek, Ahıska ve Ahıska Türkleri ile ilgili bir konuşma yapmıştı. Bu konuşmadan çok etkilenmiştim. Bizim vatanımızı ve halkımızı çok güzel anlatmıştı. Daha o gün kendisiyle bir röportaj yapmayı aklıma koydum. Geç de olsa bu röportajı gerçekleştirdim. Bize ve bizden sonra gelecek nesillere örnek olacağını düşündüğüm bu röportajı olduğu gibi sunuyorum. Ben sordum, Zeyrek Hoca cevapladı.

1. Hocam okul hayatınızı anlatır mısınız, nasıl geçti?

Gürcistan sınırına yakın bir dağ köyünde dünyaya geldim. Köyümüzde mektep yoktu. Bu sebeple okul hayatım çok çetin geçti. İlk iki yılını 8 km'lik bir köye yürüyerek okuduğum ilkokulu, Ardahan Yatılı Bölge Okulunda tamamladım. Ortaokulu, Diyarbakır-Silvan'da yine yatılı okudum. Lise ve üniversite yıllarım Erzurum'da yokluk içinde geçti diyebilirim. Fakat bu şartlar altında daha ortaokuldayken İstanbul'da çıkan bir kültür dergisine abone olduğumu düşünüyorum ve bugünkü gençleri ve yüksek diplomalı şahısları göz önüne getiriyorum da hayret etmekten kendimi alamıyorum. O yokluk içinde okuma ve araştırma aşkı, beni bu günlere getirdi.

2. Bir üniversite hocası, yazar ve bir derginin editörlüğü zor değil mi? Bize anlatabilir misiniz?

Meslekî hayatım, son 18 yılı üniversitede olmak üzere 36 yılı geçti. Daima okuma, bilgi kazanma ve bu bilgiler ışığında yeni konuları ele alarak yazmak, biricik meşgalemdir diyebilirim. İnsanın zevkle yaptığı iş, ne kadar zor olsa da şikâyet etme hakkı vermiyor. Evet, 20'den fazla kitap, 12. yılını idrak eden **Bizim Ahıska** dergisi, başka dergilerde de çıkan yazılar ve sempozyumlara sunulan bildiriler... Türk millî kültürüne ve Ahıska Türklerine olan sevgimi ve bu topluma mensup olmanın sorumluluğunu yerine getirmenin aşk ve heyecanıyla yola devam ediyorum...

3. Türk edebiyatında önemli yere sahipsiniz ve özellikle şiir yazma merakınız nereden geliyor? Ayrıca en sevdiğiniz şiir hangisi?

Doğup büyüdüğüm yer olan Posof, *Zülâlî*, *Müdamî*, *Fakirî* gibi ünlü halk ozanları yetiştirmiştir. Buna Ahıska, Ardahan, Kars ve Erzurum gibi yakın çevreyi de ilâve edersek birçok saz ve söz ustasının gelip geçtiği topraklar akla gelir. İlk yazdığım şiir, Silvan Yatılı Bölge Ortaokulu öğren-cisiyken okulda yapılan bir şiir yarışmasında bi-

rincilik kazanmış ve *Silvan* gazetesinde çıkmıştır. Zamanla eski ve yeni usta şairleri de okuyunca şiir sanatını daha iyi anladım. Öğrencilik yıllarında Ankara ve İstanbul'da çıkan edebiyat dergilerinde şiirlerim çıktı. Nihayet bunlardan yapılan bir seçme, 1998'de Millî Eğitim Bakanlığı'nın Çağdaş Türk Edebiyatı Dizisinden **Bu Yolda** adıyla çıkan kitabımdır. 1990 yılından sonra Ahıska şiirleri yazdım. Bunlar da neşredildi hatta bazıları bes-telendi. İlk sevilen şiirim **Urama'da Zaman**; daha sonra Ahıska şiirlerimin her biri ayrı güzeldir ben-ce... **Ben Ahıska'yım** şiiri, gün ve gecelerde çok okundu. Diğerleri hece vezniyle ve yaygın koşma tarzında yazılmıştır.

4. Sizin Almanya gibi birçok ülkede olduğunuz ve çok sayıda ülkelerde eğitim amaçlı konferanslar ve seminerler verdiniz. Hangi ülke sizi daha cazip ve hiç beklenmedik kültürle karşıladı?

Birçok ülkeyi gezdim. Avrupa ülkeleri, ABD, Irak, eski Sovyet coğrafyası Rusya, Ukrayna, Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan ve Kırgızistan... Bunlar arasında Almanya'nın ayrı bir yeri var. Zira bu ülkede altı sene kaldım; hem mesleğimi icra ettim, hem de birçok şehirde konferanslar verdim, Münih'te çıkan Türk gazetelerinde yazı yazdım. Şüphesiz Almanya çok farklı bir ülkedir. Bilim, sanat, yönetim anlayışı, eğitim, teknoloji, tabiat, tarih, her şey... Bu ülkede eski ve yeni, tabiat ve tarih, tabiat ve teknoloji, bir arada olmak üzere insanın hizmetine sunulmuştur. Bunlardan biri diğerini ezmiyor, yok etmiyor... En önemlisi hukuk ve adalet işliyor. Neden biz de Japonya ve Güney Kore gibi olup onlardan daha yakın olduğumuz Almanya'dan bir şey alamamışız diye hayıflanmışımdır. Son zamanda yoğunlaştığım Birinci Dünya Savaşı ile ilgili okuduğum kitaplarda bu duygu ve düşüncelerim daha da derinleşiyor. Zira bu savaşta Almanlarla müttefik olarak birlikte savaşmıştık. Fakat onlar da diğer milletler gibi her zaman kendi menfaatlerini öne almışlardır. Müttefik olduğumuz halde onlardan almamız gereken şeyleri almamışız...

5. 1979 yılında Kayseri-Pınarbaşı Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak görev yapmışsınız. Kayseri şehri ve Kayseri halkı hakkında nasıl hatıralar kaldı? Bize anlatabilir misiniz?

1979 yılında ilk defa Kayseri'ye gittiğimde Selçuklu mimarisinin muazzam eserleri ve bilhas-sa ince minareleri çok dikkatimi çekmişti. Bir de çok bisikletlinin görüldüğü düzenli bir şehir... Kayseri'yi görene kadar bisiklete çocuklar biner zannediyordum! Bu arada söyleyeyim, hayatta hiç bisikletim olmadı... Kayserililer, bilindiği gibi çalışkan olmanın yanında enerjik ve ticarî kabili-yeti de gelişmiş insanlar olarak zihnimde yaşar. Tabii Kayserililer, aynı zamanda millî ve manevî değerlerin farkında olmasıyla da ayrıca zikredil-mesi gereken bir haslete sahiptirler. Ne yazık ki Kayseri hayatım bir sene sürdü; tayinim çıktı ve Pınarbaşı'ndan Çanakkale-Gökçeada Öğretmen Okulu'na gittim. Önce *Doğuş* dergisinde çıkan ve şiir kitabımda da yer alan *Pınarbaşı'na Tahassür* şii-rim, o günlerin duyularını terennüm eder.

6. Bitmeyen bir sürgün hikâyesi olan Ahıska Türklerinin 15 Kasım 1944 sür-günü onulmaz bir acıdır. Sizce Stalin bu halkı niçin sürdü?

Bilindiği gibi Ahıska, Türk kültür tarihinin bir numaralı eseri olan Dede Korkut Kitabı'nda da anılmaktadır. Burada yaşayan Müslüman Türk ahali, bu bölgenin kadim halkıdır. 1828-Osmanlı-Rus Harbi'nde Ahıskalılar, Osmanlı askerinden daha iyi dövüşmüştür. Zira o zaman Osmanlı'nın askerî durumu çok fenaydı. Fakat 1829'da im-zalanan Edirne Antlaşması'yla savaş tazmina-tı yerine Çarlık Rusya'sına bırakılmıştır. Bütün olumsuz şartlara rağmen Ahıska Türkleri var-lığını muhafaza etmişti. Fakat İkinci Dünya Sa-vaşı şartları onlar için büyük bir faciayı getirdi. Binlerce gencini Sovyet ordusu saflarında savaş-mak üzere cepheye gönderen bu halk, Sovyet diktatörlüğünün yalancı ve ahlâksız bir emriyle yurtlarından koparıldı. Zira hiçbir suç isnat edil-medeyen, "Sizi daha güvenli bölgelere götürüyo-ruz; yakında döneceksiniz." denilerek sürgüne gönderildiler. Açıkça söylenmiş olmasa da asıl sebep şudur: Kendileri de birer Gürcü olan Stalin ve onun İçişleri Bakanı Beriya, Kars, Ardahan ve Artvin'i de Türkiye'den koparmak istiyorlardı. Nitekim 1945'te "*Türkiye'den Haklı taleplerimiz*" başlıklı bir makale yayımlayan iki Gürcü profe-sörü, onların gerçek niyetini açığa vurmuştur. İşte İkinci Dünya Savaşı'nın seyrinin belli olduğu bir zamanda Ardahan'a doğru yürüyecek Sovyet askerinin önünde Ahıska halkı engel teşkil etme-sin diye bu halk topyekûn sürülmüştür.

7. “Fergana Olayı” Özbekistan’ın Fergana vadisi bölgesinde 1-5 Haziran 1989 tarihinde meydana geldi. Bu olaylardan sonra Özbekistan’da yaşayan Ahıska Türkleri göç ettiler. Yaklaşık 100 bin insan bu olay yüzünden yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldı. Bu olayın kıvılcım noktası veya başlangıcı bir pazar tartışmasıdır. Size göre bu acı olay neden oldu?

Fergana hadisesi, halkımızın ruhunda derin yaralar açmıştır. Çalışkan ve ahlâkî değerlerine bağlı bir halkı sudan sebeplerle kırıntıya tabi tutmak, kolay izah edilebilir bir şey değil. Kaldı ki Ahıska sürgünleri ile Özbekler arasında bir sürüşme ve bir nefret söz konusu değildi. Nasıl oldu da iki kişi arasında cereyan eden bir çilek münakaşası, bir toplumun canına, malına ve evine barkına mal oldu? Şüphesiz burada da Rus ve KGB parmağı vardır. Rus tarihini okuyanlar ve bugünkü Rusya’nın politikasını takip edenler bu hususu kolay anlarlar. Meselenin bir yüzü bu olsa da bazı Özbeklerin bu provokasyona hazır/müsait olduklarını da ifade temeliyiz. Zira Fergana’da başlayan olaylar ülkenin hemen her yerine yayılmış ve bir yıldan fazla devam etmiştir. Görüşüp konuştuğum bazı Özbeklerden de bunu anladım. Yıllar sonra İstanbul’da görüştüğümüz Özbekistan Birlik Partisi Genel Başkanı Abdürrahim Polat ise bana şunları söylemiştir: “Olayların vuku bulduğu sırada Moskova’daydım. Haber alır almaz Fergana’ya gittim. 86 kişinin hayatını kaybettiğini öğrendim ve çok üzüldüm. Birisi bu olaylarla partimizin ilgisi olup olmadığını sordu. Ona, ‘Aptal! Parti daha yeni kuruldu ve başkanı da Moskova’daydı; Birlik nasıl hazırlamış olabilir?’ dedim. Margilan ve Taşlak’ta teşkilâtımız da yoktu; olsaydı belki önlerdik. Maalesef bu, Timur’un Osmanlı ve Altınordu’yla yaptığı gibi bir Türk kavgasıydı.”

8. Bizim Ahıska dergisi ilk 2004 yılında yayınlandı. Siz bu derginin Genel Yayın Yönetmeni ve Editörsünüz. Bir kültürü dergi yoluyla tanıtmak epeyce zor olsa gerek. Lâkin siz bunu iyi bir şekilde başarıyorsunuz. Bunu yaparken gücünüzü ve gayretinizi nereden alıyorsunuz?

Bizim Ahıska’yı önceleri başkanı bulunduğum Uluslararası Ahıska Türk Dernekleri Federasyonu adına çıkardık. 2007 yılında Federasyonun feshinden sonra yakın çevrem, derginin mutlaka devam etmesi gerektiği yolundaki ısrarları bu derginin yayın hayatına devam etmesinin en önemli itici gücüdür. Yayın kurulumuzda bulunan ve o zaman TBMM Başkan Vekili olan hemşehrîmiz Sayın Nevzat Pakdil Bey’in ısrar ve desteğini burada şükranla anmalıyız. Son yıllarda Kültür Bakanlığımızın da bir miktar dergi satın alarak halk kütüphanelerinde okuyucuya ulaştırması bize moral vermiştir. Tabii ki bunlara bizim uzun yıllara dayanan Ahıska ve çevresiyle ilgili araştırma, inceleme ve yazma aşkımız da ilâve edilince artık iyice rayına oturmuş bir dergi hâline geldi. Bu arada yazmaya hevesli genç hemşehrîlerimin gayretini de unutmamalıyız. Dergimiz, ABD’den Özbekistan’a kadar Ahıska Türklerinin yaşadığı bütün ülkelere ulaşmaktadır. Cesaretle söyleyebilirim ki bu dergi, baskı kalitesi ve muhtevasıyla fevkalâde kaliteli bir dergidir. Mamafih üzülenek belirtmeliyiz ki böyle bir dergi biraz kültürlü topluma hitap etseydi trajî daha çok olurdu.

9. Ahıska’dan sürgün edilen Türkler, bugün Kazakistan, Rusya, Kırgızistan, Azerbaycan, ABD, Özbekistan, Ukrayna ve Gürcistan’da yaşamaktadırlar. Bu halk, bu kadar acı çektikten sonra size göre nerede yaşamalı?

Meşhurdur: Bülbülü altın kafese koymuşlar, ah vatanım demiş! Vatan, tarihimizin ve atalarımızın acı tatlı bütün hatıralarını koynunda saklayan mukaddes topraklardır. Bütün arzumuz, tarihî yurdumuz Ahıska’da Türk hayatının yeniden yaşanmasıdır. Bu uğurda çok çalıştık, Avrupa Konseyi nezdinde mücadele verdik ve 2007 yılında Gürcistan’ın bir kanun çıkarmasını sağladık. Fakat Gürcistan’ın bir devlet ciddiyeti gösterememesi, halkımıza güven vermemektedir. Diğer taraftan TC Hükûmetleri, iyi niyetli olmakla beraber, Ahıska ve Ahıskalılar hakkında bilgi noksanlığından ve hatta bölgenin stratejik önemini kavrayamamaktan (ki bu arıza, sadece bugünün değil, yüzyılların eseri) olacak ki Gürcistan nezdinde yeterli girişimde bulunmamaktadırlar. Hâlbuki halkımızdan isteyenler Ahıska’ya dönerek, ata yurdunu şenlendirebilir. Geri kalanı da kendileri arzu ettikleri takdirde Türkiye kapıları sonuna kadar açık olmalıdır. Bugünkü durum asla kabul edilemez. Yani bir

Ahıska Türkü buraya turist olarak gelecek, beş yıl çalışma yasağıyla dışını sıkacak, sonra vandaşığa müracaat edecek! Bu hususta Ahıska Türkleri ile aynı kaderi yaşamış Volga Almanları ile Kırım Türkleri örnekleri incelenmeye değer! Ahıska Türkleri, Türkiye sınırında yaşamının ağır bedelini ödemiş bir halktır. O hâlde Türkiye bu halkı ne suretle olursa olsun bağrına basmalıdır. Esasen Türkiye'nin böyle temiz bir nüfusa ihtiyacı da vardır.

10. Edebiyat ve tarih alanlarında uzmanısınız. Bu nedenle son sorum, son dönemde dünya gündeminde ve özellikle piyasa alanında etkili olan Kırım Özerk Cumhuriyeti'nin Rusya Federasyonu'na bağlanması, size göre bu savaşın gerçekleşme nedeni nedir veya nelerdir? Ayrıca Rusya'nın Kırım'ı kendi sınırlarına dâhil etmesi doğru mu?

Bu soruya azcık bilgisi, vicdanı ve aklı olan hiç kimse doğrudur diyemez. Lâkin tarihî olaylar her zaman akılla, vicdanla tezahür etmiyor ki... Bir kere Kırım'ın Osmanlı'dan kopuşunun hikâyesini bilmek lâzım. Kırım'da 1770'lerde Rus kuvvetlerine karşı savaşan Türk ordusuna Ahıskalı İbra-

him Paşa kumanda etmiştir. O zaman yaşanan acı hadiseler yürek burkutucu niteliktedir. Yani Ruslar tarafından işgal edilen Kırım mirzalarının hareketlerini bilmemiz lâzım. Mesele sadece onlardan ibaret de değil. Özbeöz kan ve din kardeşimiz olan Kırımlılar, Osmanlı'nın da maalesef yönetim kusurları yüzünden 1783 yılında Rusların eline düşmüştür. Nihayet XX. Yüzyıl başlarında Kırımlılar yeniden silkinmiş bir cumhuriyet kurmuşsa da ayakta kalamamıştır. Unutmayalım Kırım, birçok değerli yazar, şair ve fikir adamı yetiştirmiştir. Gaspıralı İsmail Bey, tarihî Türk fikir ve kültür hayatının en önde parlayan simalarından biridir. Ve 1944 sürgün faciası... Kısaca Kırım, her Türk'ün kalbinde onulmaz bir yaradır. Son Rus ilhaki ise, tarihî Rus zorbalığı ve saldırganlığının tipik bir örneğidir. Rus'un anladığı tek şey kuvvettir; o da sen de yoksa tıpkı bugün olduğu gibi bakar ve seyrederdin!

11. Bana röportaj verdiğiniz için hocam size gönülden teşekkür ederim hayatınızda nice güzel anlar yaşamınızı dilerim. Teşekkürler hocam.

Estağfurullah. Gençliğimizin bu söylediğim hususlarda bilgili ve şuurlu yetişmesini arzu ediyor ve sizlere başarılar diliyorum.

Murat Hatemoğlu

Ahıska'nın Xona/Hona köyünden olup 1944 sürgününde Özbekistan'a giden bir ailenin çocuğudur. 1990 yılında Bakü'de dünyaya gelmiştir. Türkiye'nin Büyük Öğrenci Projesi'yle Kayseri Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesinde gazetecilik tahsili yapmıştır. Halen Taşkent'te yaşamaktadır. Kendisi, *"Dil öğrenmeye merakım var. Türkçeden başka Özbek Türkçesi, Rusça ve İngilizce biliyorum."* diyor.

Ahıska Türklerinin ilk ve tek periyodik yayın organı

Bizim Ahıska 12 yaşında!

Oku ve okut!